

Etunimeksi *Pipa, Bobby* tai *Tarya*?

Vuoden 1986 alusta voimaan tullut sukunimilaki velvoitti oikeusministeriön asettamaan nimilautakunnan, jonka tehtävänä on mm. antaa lausuntoja nimenmuutoshakemuksista. Suurin työ lautakunnalle on koitunut sukunimenmuutoksista, mutta sille kuuluvat myös etunimenmuutokset. Kansalaiset osoittavat muutoshakemuksensa oman lääninsä hallitukselle, joka pyytää lausunnon nimilautakunnalta ja tekee sen pohjalta ratkaisun.

Kaikki etunimiä koskevat hakemukset eivät ole tulleet nimilautakuntaan, sillä laki ei velvoita lääninhallituksia niistä kuulemaan lautakuntaa. Väestörekisterikeskuksessa on vuonna 1986 kirjattu 470 etunimenmuutosta. Muutokseen johtamattomien hakemusten määrää emme tiedä. Nimilautakunta sai käsiteltäväkseen ensimmäisen toimintavuotensa aikana 227 etunimenmuutoshakemusta. Niistä noin kolmatta osaa puollettiin.

Aina eivät lääninhallitusten nimenmuutoksia käsittelevät virkamiehet ole olleet samaa mieltä nimilautakunnan kanssa. Jotkut voivat ajatella, että nimi

on jokaisen oma asia; kunkin on saatava se nimi, joka häntä miellyttää. Ei saisi kuitenkaan unohtaa, että nimi ei ole vain nimenhaltijaa itseään varten vaan vähintään yhtä paljon hänen ympärillään olevia ihmisiä ja yhteiskuntaa varten. Siksi on yhteiskunnalla suorastaan velvollisuus valvoa ja ohjailla nimenmuutoksia.

Etunimilain 6. pykälän mukaan nimenmuutokseen pitää olla perusteltu syy. Lisäksi uuden nimen pitää olla hyväksyttävä. Laissa sanotaan, ettei nimi saa olla »kielenvastainen». Sanan *kielenvastainen* lautakunta on tulkinnut niin, että se merkitsee 'kotimaisesta nimikäytännöstä poikkeavaa' sekä 'suomen, ruotsin tai saamen kielen äänne- tai tavurakenteesta poikkeavaa' ja lisäksi 'suomen, ruotsin tai saamen kirjoitustavasta poikkeavaa'.

Erilaisista etunimenmuutoshakemuksista erottuvat muita suurempina ryhmät, joissa halutaan virallistaa arkityylinen kutsumanimi tai halutaan vaihtaa suomalainen nimi vieraskieliseen tai ainakin kirjoitukseltaan vierasmalliseen nimeen.

Lempinimet

Nimilautakunnan käsittelemistä etunimenmuutoshakemuksista haluttiin 46:ssa arkityylinen kutsuma- tai lempinimi viralliseksi etunimeksi. Hakemuksista 40 koski naisennimeä, 6 miehennimeä. Esim.

Eeva-Leena > *Kukku* Eeva-Leena
Matti Kalevi > *Nacke* Matti Kalevi

Kyseessä on muoti. Ilmiö liittyy yleiseen asenteiden ja tapojen muutokseen, joka ilmenee viestinnässä ja kanssakäymisessä – joiden piiriin etunimetkin kuuluvat – mm. siten, etteivät kaikki odota julkisuudessaakaan esiintyviltä huoliteltua kieltä eivätkä pidä tarpeellisena esim. vieraiden ihmisten teitittelyä. Monet julkisuuden henkilöt ovat halunneet luoda yleisöön läheisyyden tunnetta käyttämäl-

lä etunimenään perhe- tai ystäväpiirissä keksittyä lempinimeä. Tapa on levinnyt kaikille aloille viihdetaiteilijoilta. Nimenmuutosta harkittaessa on muistettava, että kyseessä on muoti ja muodit vaihtelevat. Jos muutoksia puolletaan muodin vaihtelujen mukaan, joudutaan pian siihen, että sama ihminen saa elämänsä varrella hakea uutta muotinimeä useita kertoja. Se ei voi olla suotavaa sen paremmin yhteiskunnan kuin yksilönkään kannalta.

Kielen rikkautta on se, että eri tilanteissa on käytössä erilaisia tyyllilajeja. Arkityyliä ei ole syytä virallistaa. Nimistö tosin muuttuu jatkuvasti; suurin osa almanakkamme kirkollislähtöisistä ristimänimistä on alkuperältään kansanomaisia muunnoksia – puhuttelu- ja hellittelymuotoja – ns. täysnimistä. Viralliseksi nimeksi ei kuitenkaan voida hyväksyä mitä tahansa, vaan hyväksymisen kriteereinä on pidettävä nimen vakiintuneisuutta ja tyyliarvoa sekä rakennetta. Nimen tulee vastata kielessä jo entuudestaan käytössä olevien nimien tyyppiä. Mitä yleisemmäksi jokin nimi tulee, sen neutraalimmaksi se käy tyylliltään. Nimen vakiintuneisuuteen ja kielessä jo olevan mallin mukaisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota nimenmuutoksissa. Lapselle ensi kertaa nimeä annettaessa saa nimimuoti vaikuttaa enemmän. Se että nimi on joskus hyväksytty jollekulle lapselle etunimeksi, ei riitä todistamaan sen kelpoisuutta viralliseksi nimeksi nimenmuutoksessa.

Aina on muistettava, että etunimilain mukaan tytölle ei saa antaa pojannimeä eikä pojalle tytönnimeä. Lempinimet eivät aina tätä eroa noudata, joten tältä kannalta eivät läheskään kaikki lempinimet sovi viralliseksi etunimeksi. Esim. *Kassu*, jota on haettu miehennimeksi, tunnetaan *Kaarinan*, *Katariinan* puhuttelumuotona.

Puhuttelunimet voidaan jakaa selvästi arkityyliisiin, joita ei puolleta, vaikka nimenmuutokseen olisi peruste, ja jonkin verran neutraalimpiin, joita voi

puoltaa, jos peruste muutokseen on. Haetuista nimistä selvästi arkityylyisiä ovat olleet naistennimiksi ajatellut *Pii, Titi, Tiiti, Diddi, Tiia, Pipa, Piiju, Peija, Pipsa, Susa, Aru, Oki, Okki, Malla, Molla, Kirkka, Tertta, Tintti, Kukku, Sikke, Sissi, Maissi* ja *Kaijeli*. Arkityylyisiä ovat myös miestennimiksi haetut *Japi, Kassu, Nacke, Nitte, Poku* ja *Rani*. Neutraaleina voidaan pitää nimiä *Maisa, Seiju, Marjukka, Annukka* ja *Katinka*.

Jos lempinimi on selvästi muunnos virallisesta nimestä ja se halutaan liittää virallisiin etunimiin, ei hakemusta ole puollettu, vaikka lempinimi sinänsä olisi tarpeeksi neutraali. Esim.

Bertta Marjatta > *Jatta* Bertta Marjatta
Marja-Liisa > *Maisa* Marja-Liisa

Vieraskieliset nimet

Kansainvälisyyden ja ulkomaisen viihdekulttuurin aikakaudella on kiinnostus vieraskielisiin tai ainakin vieraalta näyttäviin nimiin lisääntynyt. Tarkastelluista hakemuksista oli 29:ssä kyse tästä (miehennimeä koski 18 hakemusta, naisenimeä 11). Esim.

Eila Katariina > *Lisbe*
Merja Anneli > *Emily* Merja Anneli
Eine Marjatta > *Eine Elektra*
Elina Katriina > *Eve* Katriina
Kari Juhani > *Gary* Juhani
Juha Mika > *Boby* Juha Mika
Reino Kalevi > *Reinhold*
Jarmo Otto Rikhard > *Waly-Fark-John*

Monesti on uudeksi nimeksi esitetty hakijan suomalaisen virallisen nimen vierasta vastinetta:

Riitta-Liisa > *Rita-Lise*
Hilkka Maija Liisa > *Maja Lisa*
Elsa Helena > *Elisa Helen*
Pirjo Pauliina > *Pii Paulin*
Juri Markku Alekski > *Juri Alexander*
Esko Johannes > *Johan Eskil*

Aina on syytä ottaa huomioon hakijan kielitausta. Ruotsinkieliselle hakijalle on

tietenkin luonnollista myöntää ruotsin kielen mukaisia nimimuotoja.

Kaikkiaan kansallinen perinnäinen nimistö on niin värikäs ja monikerroksinen, että se tarjoaa mahdollisuuden hyvin monenlaisiin nimivalintoihin. Nimenvalitsijan ei tarvitse turvautua täysin vieraisiin aineksiin.

Joskus harvoin tosin voi katsoa olevan syytä poiketa vaatimuksesta, että nimen tulee olla kotimaisen nimikäytännön mukainen. Jos hakija osoittaa jatkuvasti oleskelevansa jossakin vieraassa maassa tai on esim. naimisissa vieraan maan kansalaisen kanssa, voidaan hänelle puoltaa tuon maan nimistöön ja kieleen kuuluvaa etunimeä.

Kirjoitustavan muutokset

Huomattava osa nimenmuutoshakemuksista koskee nimen oikeinkirjoitusta. Vuoden aikana nimilautakunta sai tällaisia hakemuksia 47; 38:ssa oli kyseessä naisnimi. Nämä hakemukset liittyvät edelliseen ryhmään sikäli, että monissa suomenkielinen hakija haluaa nimensä kirjoitettavan epäsuomalaisesti. Näissä tapauksissa pätevät samat kriteerit kuin yleensä vieraskielistä nimeä harkittaessa. Kotimaisista kirjoitustavoista poikkeavat nimet tulkitaan kielenvastaisiksi.

Suomen kielessä on aina pätevä yleissääntö: nimi kirjoitetaan niin kuin se äännetään ja jokaista kirjainta vastaa äänne. Ruotsinkieliset nimet sen sijaan eivät aina noudata nykyruotsin yleisiä oikeinkirjoitusohjeita, vaan nimet kirjoitetaan vakiintuneen tavan mukaan.

Suomen kirjoitussäännöistä ei ole syytä poiketa ja noudattaa esim. englannin oikeinkirjoitusta. Ongelmallisia ovat Euroopan ulkopuolisiin kulttuureihin kuuluvat nimet, mm. afrikkalaisten ja aasialaisten adoptiolasten nimet. Ne on usein kirjoitettu englannin mukaan, jos lähtökielellä ei ole vakiintunut omaa kirjoitustapaa eurooppalaisin kirjaimin. Näissä tapauksissa on syytä ottaa yhteyttä kyseisen maan kulttuurin ja kielen (kiel-

ten) tuntijoihin. Jos siihen ei ole mahdollisuutta, voidaan suomalaisessa ympäristössä elävän ihmisen nimi aina kirjoittaa niin kuin se äännetään. Ratkaisun pohjaksi pitäisi siis tietää, miten nimi ääntyy, esim. *Tesfaye* > *Tesfai*.

Esiin tulleita vaihtelevia kirjoitustapoja:

	suomalainen		epäsuomalainen
f:	Randolf	ph:	Randolph
t:	Tora	th:	Thora
	Tomas		Thomas
k:	Ulrika, Erika	c:	Ulrica, Erica
	Veronika		Veronica
	Kai		Caj
k:	Kristina	ch:	Christina
i:	Kai, Anneli	j, ie:	Caj, Annelie
j:	Tarja	y:	Tarya
	Jasmine		Yasmine
VV:	Tiina, Niina,	V:	Tina, Nina,
	Eeva, Kaarin		Eva, Karin
C:	Tim	CC:	Timm

Oikeinkirjoitusta harkittaessa on aina otettava huomioon hakijan elinympäristön kielisuhteet sekä hakijan muut etunimet ja sukunimi. On luontevaa kirjoittaa kaikki nimet saman kielen mukaisesti. Muutamia esimerkkejä:

Tora Marianne Backman, ruotsinkielinen: puollettiin *Thora* Marianne.

Gunn Ragnhild *Kristina* Remmer, ruotsinkielinen: puollettiin nimeä *Christina*.

Eeva Liisa Eronen, suomenkielinen: ei puollettu nimeä *Eva* Liisa.

Tiina Maria Sirén, suomenkielinen: ei puollettu nimeä *Tina* Maria.

Iris Tellervo, suomenkielinen: puollettiin muotoa *Iris*.

Tarja Anneli Salminen, suomenkielinen: ei puollettu muotoa *Tarya-Annelie*, joka ei noudata mitään kotimaista oikeinkirjoitusta.

Nimenmuutoksen syyksi ei riitä pelkästään se, että hakija itse on alkanut kirjoittaa nimeään eri tavalla kuin väestörekisteriin on merkitty. Hakijan on osoitettava, että nimeä on vakiintuneesti ja yleisesti kirjoitettu haetussa muodossa tai että vanhemmat alkuaan ovat tar-

koittaneet nimen kirjoitettavaksi haetussa muodossa ja itse aina kirjoittaneet sen niin ja opettaneet hakijaakin sen siten kirjoittamaan.

Suomen kielelle vierasta kirjoitustapaa voidaan puoltaa, jos hakija pysyvästi oleskelee ulkomailla. Sen sijaan ei muutoksen perusteluksi riitä pelkästään se, että hakija tulevaisuudessa uskoo joutuvansa ulkomailla hankaluuksiin nimensä suomalaisen kirjoitustavan vuoksi.

Suuri osa kirjoitustapaa koskevista hakemuksista sisältää kysymyksen kahden nimen yhdistämisestä: sanaliitto (*Ritva Liisa*) vai yhdysmerkkinen yhdysnimi (*Ritva-Liisa*) vai kokonaan yhteen kirjoitettuna (*Ritvaliisa*)?

Vanhastaan on olemassa vakiintuneita yhteen kirjoitettavia etunimiä, kuten *Annastiina* ja *Marianne*, joiden osat ovat lyhyitä ja sopivat rakenteeltaan yhteen. Toisaalta on nimiä, joita ei niiden rakenteen vuoksi voi missään tapauksessa kirjoittaa yhteen, esim. *Annikkituulikki* tai *Aleksandrafredrika*. Näiden ryhmien väliin jäävien nimien yhteen kirjoittamista on harkittava tapaus tapaukselta. Suomen kielen oikeinkirjoituksen mukaan suositettavinta olisi kirjoittaa nimet erikseen. Yhdysmerkillä voidaan sääntöjen mukaan kuitenkin yhdistää kaksi nimeä, jotka siten muodostavat yhden yhdysnimen. Meillä on vakiintunut joukko yhdysmerkkisiä kaksoisnimiä, esim. *Marja-Liisa*, *Kirsi-Marja*, *Maj-Len*, *Ari-Pekka*, *Vesa-Matti*. Tätä ryhmää on usean vuosikymmenen ajan voinut vapaasti kartuttaa, ja lapselle nimeä annettaessa on yleensä voinut yhdistää lähes mitkä tahansa etunimet yhdysmerkillä. Sen sijaan kahden nimen kokonaan yhteen kirjoittaminen ei normaalisti kuulu suomen oikeinkirjoitustapoihin. Esimerkkejä erilaisista muutoshakemuksista:

Arjaleena Elina > *Leena Elina*. Puollettu.

Liisa Lotta Karoliina > *Liisa-Lotta Karoliina*. Puollettu.

Kielemme käytäntö

Aarne Pekka Eemeli > *Aarne Pekka-Eemeli*. Puollettu.

Markus Matti Sakari > *Markus Matti-Sakari*. Puollettu.

Tiina Kaisa > *Tiinakaisa*. Ei puollettu.

Minna-Liisa > *Minnaliisa*. Ei puollettu.

Taru Maria Tuulikki > *Tarutuuli Maria*. Ei puollettu.

Suomen kielen oikeinkirjoituksessa pyritään säännön- ja johdonmukaisuuteen, eikä etunimissä ole syytä poiketa tuosta tavoitteesta lisäämällä rinnakkaisia vaihtoehtoisia kirjoitustapoja. Vaihtoehdot, joilla ei ole omaa funktiota, aiheuttavat sekaannuksia ja lopulta tuottavat haittaa käyttäjilleen.

PIRJO MIKKONEN